

**Волинський національний університет
імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра політології та публічного управління**

В. Любчук

ВИБІРКА В СОЦІОЛОГІЧНОМУ ДОСЛІДЖЕННІ

Методичні рекомендації для студентів спеціальності «Соціологія»

Луцьк-2022

УДК 316-047.37(072)
Л 93

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Волинського національного університету імені Лесі Українки (протокол № від .2022р.)

Рецензенти:

Піменова О.О., кандидат соціологічних наук, доцент

Хомяк М.Я., каидат фізико-математичних наук, доцент

Любчук В.В.

Л 93 Вибірка в соціологічному дослідженні: методичні рекомендації для студентів спеціальності «Соціологія». Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2022.- с.

Методичні рекомендації укладені відповідно до діючої силабуса з навчальної дисципліни «Вибірка у соціологічному дослідженні» для студентів спеціальності «Соціологія» вищих навчальних закладів. Методичні рекомендації містять короткий опис пропонованих для розгляду тем, завдання для проведення лабораторних занять, завдання з елементами дослідницької роботи, питання для самостійної роботи, глосарій, список літератури.

Основна мета методичних рекомендацій – організація самостійної роботи студента.

УДК 316-047.37(072)

© Любчук В.В. 2022

© Волинський національний
університет імені Лесі Українки, 2022

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Мета і завдання дисципліни, її місце у навчальному процесі.....	5
Структура навчальної дисципліни.....	7
Форма контролю знань студентів.....	9
Теми лабораторних занять.....	10
Завдання для перевірки знань студентів.....	14
Політика оцінювання.....	17
Перелік завдань до модульних-контрольних робіт.....	20
Шкала оцінювання.....	22
Список літератури.....	23
Глосарій.....	25

ВСТУП

Проведення соціологічного дослідження вимагає дотримання певних вимог методологічного, методичного та організаційного аспектів. Кожен з них взаємопов'язаний та важливий. Необхідність дотримання кожного етапу соціологічного дослідження забезпечить отримання достовірних результатів. Однією із важливих умов проведення вибіркового соціологічного дослідження, а саме таке є найпопулярнішим, є формування вибірки або вибіркової сукупності. Для правильного конструювання вибірки варто дотримуватися певного алгоритму. Мати реальні уявлення про генеральну сукупність, визначитися із типом вибірки, максимально врахувати помилки вибірки, якщо потрібно, то вміти здійснити ремонт вибірки. Зрештою, перш за все визначитися із видом соціологічного дослідження. Для кількісного соціологічного дослідження вибірка є обов'язковим елементом та вимоги до неї є досить строгі. Для якісних досліджень вибірка не є настільки жорсткою, але все ж вимагає обґрунтування.

В будь-якому разі, вміння конструювати вибірку є важливим напрямом підготовки соціологів, що дозволить їм не лише долучатися до соціологічних проектів, але і самостійно проводити авторські соціологічні дослідження.

У виданні акцентується увага на актуальних темах вибіркового соціологічного дослідження. Для закріплення знань та умінь запропоновані теоретичні та практичні завдання. У кінці методичних рекомендацій подано список літератури та для кращого засвоєння навчального матеріалу запропоновано глосарій основних понять навчальної дисципліни «Вибірка в соціологічному дослідженні».

I. Опис дисципліни

1.Анотація курсу

Даний курс знайомить студентів із основними поняттями вибірки, особливостями її формування та ремонту, типами вибірки та її можливостями при розробці програми соціологічного дослідження та проведенні польового етапу. У програмі представлено тематичний план лекційних занять, теми лабораторних робіт, список обов'язкової та додаткової літератури, перелік питань для підготовки до екзамену, а також порядок нарахування балів за шкалою ECTS та національною шкалою.

2. Пререквізити вивчення дисципліни базуються на:

дисциплінах загального та професійного циклів підготовки попередніх років навчання: Теорія ймовірностей та вища математика в соціології, Загальна соціологічна теорія, Методологія та програмування соціологічного дослідження, Соціальна статистика і основи демографії.

3. Мета і завдання навчальної дисципліни.

Метою навчальної дисципліни є:

- 1) сформувати компетентності студентів у галузі вибірки у соціологічному дослідженні;
- 2) сформувати у студентів базову систему наукових знань з навчального курсу «Вибірка в соціологічному дослідженні» як прикладного соціологічного напрямку;
- 3) сформувати навички аналізу вибору типу вибірки та її формування для проведення власних соціологічних досліджень;
- 4) підвищити рівень соціологічної компетентності студентів у застосуванні знань та вмінь з застосування вибіркового методу у проведенні соціологічних досліджень.

Основне завдання навчальної дисципліни – сприяти соціологічній підготовці бакалаврів до професійної діяльності у галузі вибіркового методу в соціології. Після вивчення навчальної дисципліни «Вибірка у соціологічному дослідженні» бакалаври повинні набути та отримати **знання**:

- 1) основних понять та підходів, що складають категоріальний апарат курсу «Вибірка в соціологічному дослідженні»;

- 2) типів вибірок, які актуальні для дослідження проблем сучасного суспільства;
- 3) характеристик та ознак вибірки;
- 4) процедури ремонту вибірки;
- 5) застосування вибірки у різних соціологічних дослідженнях;
- 6) аналізувати особливості помилок вибірки залежно від типу вибірки.

уміння:

- 1) аналізувати можливості вибіркового методу для проведення соціологічного дослідження;
- 2) обирати оптимальні типи вибірки для соціологічних методів дослідження сучасного суспільства;
 - a. застосовувати соціологічні знання про вибірку для дослідження соціальних явищ, процесів на рівні особистості та суспільства;
 - b. обґрунтовувати вибір вибірки для проведення власного соціологічного дослідження;
- 3) володіти комплексом методів для застосування вибірки у кількісних дослідженнях різних сфер життєдіяльності людини.

4. Результати навчання (Компетентності)

Основним результатом навчання є знання та розуміння предметної області вибірки в соціологічному дослідженні, вміння обґрунтовувати вибір типу вибірки, а також застосування теоретичних знань та практичних навичок для організації та проведення соціологічних досліджень.

Загальні компетентності:

ЗК 01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 03. Здатність працювати в команді.

ЗК 05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань / видів економічної діяльності).

ЗК 09. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

Спеціальні компетентності:

СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.

СК04. Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів.

СК05. Здатність самостійно планувати, організувати та проводити соціологічне дослідження.

СК06. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

5. Структура навчальної дисципліни

Структура навчальної дисципліни представлена у вигляді таблиці 1 (денна форма навчання), у якій представлено кількість лекційних, практичних та лабораторних занять. Передбачено консультації з навчальної дисципліни та години для самостійної роботи студентів.

Таблиця 1

	Усього	Лекції	Практичні	Лаб.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю /Бали
Змістовий модуль 1. Роль та функції вибіркового методу в соціологічному дослідженні.							
Тема 1. Поняття та зміст вибіркового методу в соціологічному дослідженні.	11	2	2	2	5	-	ІРС
Тема 2. Вибірка в кількісному та якісному соціологічних дослідженнях.	13	2	2	2	5	2	РМГ
Тема 3. Основні поняття вибіркового методу.	11	2	2	2	5	-	Р
Тема 4. Основа вибірки: особливості формування.	11	2	2	2	5	-	ІРС
Разом за модулем 1	46	8	8	8	20	2	МКР
Змістовий модуль 2. Типи вибірок в соціологічному дослідженні.							
Тема 5. Простий випадковий відбір.	11	-	2	2	5	2	РЗ/К
Тема 6. Систематична та серійні вибірки.	13	2	2	2	5	2	РЗ/К
Тема 7. Стратифікаційний відбір: специфіка застосування.	13	2	2	2	5	2	РЗ/К
Тема 8. Багатошарові і комбіновані способи формування вибіркової сукупності.	13	4	2	2	5	-	РЗ/К
Тема 9. Невипадкові методи відбору.	13	2	2	2	5	2	РЗ/К
Тема 10. Обсяг вибіркової сукупності. Технологічна схема підготовки вибірки.	11	2	2	2	5	-	РЗ/К

Разом за модулем 2	74	12	12	12	30	8	МКР
Змістовий модуль 3. Якість вибіркового соціологічного дослідження.							
Тема 11. Специфіка формування вибірок: виробнича; регіональна, локальна; вибірка для порівняльних та повторних досліджень.	11	2	2	2	5	-	РЗ/К
Тема 12. Поняття та помилки репрезентативності.	13	2	2	2	5	2	ДС
Тема 13. Особливості організації та проведення польового етапу соціологічного дослідження.	13	2	2	2	5	2	РМГ
Тема 14. Поняття та методи ремонтування вибірки.	11	2	2	2	5	-	ІРС
Тема 15. Презентація результатів соціологічного дослідження у наукових публікаціях та ЗМІ.	12	2	2	2	6	-	ІРС
Разом за модулем 3	60	10	10	10	26	4	МКР
Види підсумкових робіт							Бал
Модульна контрольна робота (МКР1+МКР2)							30+30 =60
Всього годин/ Балів	180	30	30	30	76	14	100

Форма контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

6. Теми лабораторних робіт.

1. Визначення обсягу вибіркової сукупності.
2. Формування вибірки за місцем проживання.
3. Формування вибірки за місцем роботи.
4. Формування вибірки за критерієм «соціально-демографічна вибірка».
5. Порівняти особливості формування вибірки у кількісному та якісному соціологічних дослідженнях.
6. Роль та функції інтерв’юера у вибіркового дослідженні.
7. Представлення результатів вибіркового соціологічного дослідження у ЗМІ.
8. Аналіз компонентів представлення результатів соціологічних досліджень у науковій літературі.
9. Генеральна та вибіркова сукупність: принципи формування та взаємозв’язок.
10. Пілотажні дослідження: поняття та вимоги до вибірки.

7. Практичні завдання до лабораторних робіт.

Завдання 1. Розрахувати крок вибірки, коли відомо, що об’єм генеральної сукупності складає 95000, а об’єм вибірки – 500. Якщо користуватися таблицею випадкових чисел, то перший відібраний буде 661, під яким номером буде наступний відібраний? (застосуйте таку формулу: N/n , де N – генеральна сукупність, а n – вибіркова сукупність).

Завдання 2. Об'єктом дослідження є учні 9-х класів міста N. Всього в школах міста 210 9-х класів. Об'єм вибірки заплановано у розмірі 30 класів. Яким буде крок вибірки?

Завдання 3. На промисловому підприємстві працює 2000 працівників. 1500 працівників (75%) – робітники, 400 (20%) – інженери і техніки, 100 (5%) – службовці.

Розподіл генеральної сукупності по 18 стратах

<i>Посада працівника</i>	<i>Загальна кількість працівників</i>	<i>Цех №1</i>	<i>Цех №2</i>	<i>Відділ 1</i>	<i>Відділ 2</i>	<i>Відділ 3</i>	<i>Відділ 4</i>
<i>Робітники</i>	<i>1500</i>	<i>760</i>	<i>580</i>	<i>4</i>	<i>4</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
<i>Інженери і техніки</i>	<i>400</i>	<i>24</i>	<i>12</i>	<i>104</i>	<i>180</i>	<i>108</i>	<i>152</i>
<i>Службовці</i>	<i>100</i>	<i>16</i>	<i>8</i>	<i>12</i>	<i>16</i>	<i>12</i>	<i>8</i>
<i>Загальний об'єм генеральної сукупності</i>	<i>2000</i>	<i>800</i>	<i>600</i>	<i>120</i>	<i>200</i>	<i>120</i>	<i>160</i>

Об'єм вибірки складає 500 людей. Користуючись таблицею випадкових чисел, яку кількість людей потрібно відібрати по кожній із страт? Якщо з метою зростання рівня репрезентативності зробити ознаку розшарування двохмірною, то яким буде об'єм вибірки по кожній із страт? (переведіть кількість працівників по кожній із страт у % співвідношення, далі об'єм вибірки помножте на це співвідношення і так по кожній страті).

Завдання 4. Вкажіть тип вибірки. На основі даних державної статистики розрахована чисельність усіх статево-вікових груп у вибірці у відповідності із пропорціями у генеральній сукупності. Анкетерам роздані завдання на опитування респондентів певної статі, віку, освіти. Ця вибірка є:

1. Простою випадковою.
2. Систематичною.
3. Гніздовою.
4. Стратифікованою.
5. Квотною.

Завдання 5. Розрахувати обсяг вибірки із квотних груп. Генеральна сукупність складається із чоловіків у віці від 18-59 років, що проживають в конкретному районі міста. Квотна ознака двомірна, що сформована на основі 2-х ознак: вік і шлюбний стан. Також відомо, що планується опитати всього 500 чол.

Розподіл чоловіків адміністративного району міста за віком і шлюбним станом.

Вік (в роках)	Чисельність чоловіків	Перебуває в шлюбі	Не перебуває в шлюбі
18–19	6307	141	6166
20–24	12361	2627	9734
25–29	10710	6100	4610
30–34	9392	6718	2674
35–39	8827	6808	2019
40–44	9957	7911	2046
45–49	8882	7167	1715
50–54	8100	6638	1462

55–59	4386	3626	760
Всього	78922	47736	31186

У цьому завданні аналізуємо який обсяг генеральної сукупності, яка вибірка, скільки в нас квотних груп. Далі, знаючи формулу n/N отримаємо деяке число, на яке потрібно помножити чисельність кожної квотної групи.

Завдання 6. Жителі міста у віці 18 років і старше складають 1млн чол. Частка людей, хто любить дивитися спортивні телеканали 18 %. Обсяг вибірки 400 чол. Розрахувати помилку простої випадкової вибірки. Отже, для цього застосовується така формула: $\Delta = t \cdot \mu$, де t – довірчий коефіцієнт, μ - стандартна (середня) помилка вибірки.

При великому обсязі вибірки виходить така формула.

$$\mu = \sqrt{\frac{w(1-w)}{n}} \left(1 - \frac{n}{N}\right)$$

Величина $w(1-w)$ розраховується після опитування. Якщо у вибірковій сукупності подобається дивитися спортивні канали 18 % опитаних при $n = 400$ человек, а $N = 1\,000\,000$, то $w(1-w) = 0,18(1-0,18) = 0,18 \cdot 0,82 = 0,1476 = 0,148$; $n = 400$; $N = 1\,000\,000$. То скільки складає стандартна помилка вибірки μ ?

8. Завдання для самостійного опрацювання

1. Створити глосарій основних термінів із курсу «Вибірка у соціологічному дослідженні».
2. Проаналізувати структуру українського суспільства, застосовуючи дані перепису 2001 року.
3. Підготувати есе на тему «Результати соціологічного дослідження у ЗМІ».
4. Проаналізувати представлення вибірки у наукових публікаціях та ЗМІ

9. Завдання для перевірки знань (змішана форма).

1. Які є підходи до формування вибірки. Оберіть усі можливі варіанти.

- 1) цілеспрямований;
- 2) ймовірнісний;
- 3) ймовірнісний та цілеспрямований.

2. Які види вибірок відносять до ймовірнісного підходу?

- 1) районовану;
- 2) кластерну;
- 3) квотну;
- 4) районовану і кластерну

3. Районована вибірка це-

- 1) яка передбачає попереднє групування на окремі сукупності за відмінними між собою типами;
- 2) яка передбачає, що генеральна сукупність розбивається на окремі груп, в середині яких містяться різномірні одиниці спостереження;
- 3) основу вибірки складають найважливіші відомості про найважливіші пропорції генеральної сукупності.

4. Опишіть різницю між однощаблевою та багатощаблевою комбінованою вибіркою.

5. Що складає основу вибірки цілеспрямованого підходу?

- 1) список одиниць відбору;
- 2) статистичні відомості.

6. Оберіть види вибірок цілеспрямованого підходу:

- 1) районована і кластерна;
- 2) типова і квотна;
- 3) стихійна кластерна.

7. Які відомості складають основу квотної вибірки?

- 1) перелік виборців на виборчих дільницях;
- 2) статистичні відомості регіональної статистики;
- 3) перелік учнів школи;
- 4) дані держстатистики.

8. Технологічна схема вибірка: поняття, зміст та роль у вибіркового дослідженні.

9. Коли застосовується метод випадкових чисел?

- 1) при стихійній вибірці;

- 2) при вибірці ймовірнісного підходу;
- 3) при вибірці цілеспрямованого підходу.

10. Коли застосовують кроковий метод:

- 1) під час відбору упорядкованих списків осіб, організацій;
- 2) під час відбору будинків;
- 3) під час розрахунку квотної вибірки.

11. Яким чином відбувається відбір респондентів у квартирі?

- 1) за квотною карткою;
- 2) за певним кроком;
- 3) за карткою (таблицею) Кіше.

12. Який вигляд має квотне завдання або квотна картка, опишіть.

13. Поясніть різницю між двома видами квотних карток: із зв'язаними квотами та із незв'язаними квотами.

14. Що означає поняття «цільова група»?

15. Розкрийте зміст методу «снігової кулі».

16. Генеральна сукупність це-

- 1) вся множина соціальних об'єктів, які є предметом вивчення в межах, окреслених програмою соціологічного дослідження.
- 2) частина соціальних об'єктів генеральної сукупності, що є об'єктом спостереження;
- 3) будь-яка сукупність соціальних об'єктів.

17. Зміщення вибірки це-

- 1) відхилення від соціально-демографічних характеристик генеральної сукупності;
- 2) будь-яке відхилення структури вибірки від реальної структур генеральної сукупності;
- 3) будь-яке відхилення структури вибірки від реальної структур генеральної сукупності (за виключенням помилок репрезентативності).

18. Інтерв'юер це-

- 1) особа, яка відповідає на запитання;
- 2) особа, яка задає запитання при опитуванні.

19. Якими характеристиками має володіти «ідеальний» інтерв'юер? Оберіть оптимальний набір.

- 1) комунікабельність;
- 2) вища освіта;
- 3) відповідальність;

- 4) «soft-skills»;
- 5) ввічливість;
- 6) відсутність навичок спілкування;
- 7) толерантність;
- 8) наявність вищої освіти не обов'язково;
- 9) прояв дискримінації до різних соціально-демографічних груп.

20. Назвіть та охарактеризуйте основні характеристики вибірки.

10. Завдання до Модульних контрольних робіт

МКР № 1 (варіант 1).

1. Дати визначення поняттям: «генеральна сукупність», «валідність вибірки», «якість соціологічної інформації», «квотна вибірка», «дисперсія».
2. Вибірка у кількісному дослідженні.
3. Порівняти ймовірнісний та цілеспрямований підходи до формування вибіркової сукупності.

МКР № 1 (варіант 2).

1. Дати визначення поняттям: «вибіркова сукупність», «помилки вибірки», «обсяг вибірки», «кластерна вибірка», «репрезентативність вибірки».
2. Вибірка в якісному дослідженні.
3. Порівняти одношаблеву та багатошаблеву вибірки.

МКР 2 (варіант 1)

1. Міжнародні дослідження: поняття, види, проекти вибірок, організація польового етапу, проблеми порівняння і репрезентативності.
2. Опис дослідження у наукових та публіцистичних працях.
3. Виконайте завдання: Сформууйте таблицю квотної вибірки. Обсяг вибірки – 700 чол., обсяг генеральної сукупності – 10000 чол.

Вік	Вища освіта	Середньо-спеціальна освіта	Середня освіта
18–29 років	800	600	400

30–49 років	1200	800	900
50–59 років	1000	400	1900
60 і старше	500	900	600
Всього	3500	2700	3800

МКР 2 (варіант 2)

1. Ремонтуння вибірки: визначення, причини.
2. Дослідження типу exit poll: поняття, роль та значення в електоральних дослідженнях.
3. Виконайте завдання: Здійснена проста випадкова вибірка обсягом 500 чол. Обсяг генеральної сукупності 200000. За результатами опитування тих, хто підтримує президента становить 75% вибіркової сукупності. Розрахуйте помилку вибірки з ймовірністю $P = 0,95$.

II. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента.

Вимоги викладача:

- обов'язкове відвідування навчальних занять;
- активність студента під час практичних занять;
- своєчасне виконання завдань самостійної роботи;
- виконання модульних контрольних завдань та запропонованих есе;
- вчасне виконання лабораторних занять;
- відпрацювання занять, що були пропущені або не підготовлені (незадовільні оцінки)на консультаціях;

Не допустимо:

- пропуск занять без поважних причин;
- запізнення на заняття;
- користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими

мобільними пристроями під час заняття (за винятком дозволу викладача при необхідності виконання певних завдань, передбачених навчальною дисципліною);

- порушення дисципліни;
- списування та плагіат.

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті. Оцінюється теоретична підготовка студента та його демонстрація ним практичних навичок. Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на практичному занятті (оцінюється в діапазоні від 0 до 5 балів): 5 балів – завдання виконане в повному обсязі, використовуються професійні терміни. 3 бали – завдання виконане, але обґрунтування відповіді недостатнє, 1 бал – завдання виконане частково, допущені значні помилки. 0 балів – завдання не виконане. Викладач оцінює повноту розкриття питання, цілісність, системність, логічну послідовність, вміння аргументувати свою думку та формулювати висновки, акуратність та вірність оформлення письмової роботи, самостійність виконання роботи та відсутність плагіату. Модульна контрольна робота є складовою підсумкового контролю і здійснюється через проведення аудиторної письмової роботи під час проведення останнього практичного заняття в межах окремого залікового модуля. Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з трьох питань. Два питання мають теоретичний характер та мають на меті з'ясувати володіння студентом основних соціологічних категорій курсу, принципів формування вибірки за умови обрання різних методів соціологічного дослідження тощо. Третє питання – практичного характеру і має продемонструвати вміння студентів застосовувати теорію на практиці: аналізувати помилки вибірки та розраховувати їх, обирати тип вибірки, виходячи із особливостей соціологічного дослідження, здійснювати ремонт вибірки, розраховувати обсяг вибірки. Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні модульних контрольних робіт (оцінюється в діапазоні від 0 до 30 балів): 30-20 балів – вільно володіє обсягом матеріалу, вільно висловлює власні думки, повністю і якісно розкриває усі питання, вміло використовує між предметні зв'язки. 12-19 балів – вільно висловлює власні думки, але відповіді недостатньо обґрунтовані, допущені незначні помилки; 5-11 балів – не повністю розкриті запитання або не усі питання розкриті на належному рівні; 1-4 бали – розкрито лише одне питання; 0 балів – відповідь відсутня.

За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Політика щодо академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- обов'язкове посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; дотримання принципів та положень Кодексу професійної етики соціолога ;
- надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування з Університету.

Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 25%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв).

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

III. Підсумковий контроль

На іспит виносяться основні питання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отриманні знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних завдань.

Форма проведення іспиту – письмовий екзамен.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ЕКЗАМЕН

1. Вибірковий та суцільний методи: порівняння.
2. Місце та роль вибіркового методу в соціології. Закон великих чисел.
3. Основні поняття вибіркового методу та їх визначення.
4. Помилки репрезентативності: поняття, види, оцінювання.
5. Зв'язок між дослідницькою проблемою, метою і завданнями дослідження та вибіркою.
6. Зв'язок між генеральною сукупністю та об'єктом і предметом, між об'єктом і предметом та вибіркою.
7. Зв'язок між гіпотезами, поняттями і показниками, методом збору інформації та вибіркою.
8. Технологічна схема: від об'єкту дослідження до одиниць спостереження (за Паніною Н.В.)
9. Обсяг вибірки: поняття, підходи до обчислення, оцінювання, мінімальні обсяги.
10. Класифікація основних вибірових методів. Принцип випадковості.
11. Прості ймовірнісні методи відбору: переваги і недоліки.
12. Систематичний відбір: поняття, процедура, сфера застосування.
13. Серійна (гніздова) вибірка: поняття, особливості формування.
14. Складні ймовірнісні методи відбору: засоби формування, відбір на останньому кроці.
15. Багатошаблева і комбінована вибірка: способи формування, спільне і відмінне, переваги і недоліки.
16. Стратифікована вибірка: поняття страти, особливості формування проблема, сфера застосування.
17. Формування вибірки з урахуванням дизайн-ефекту.
18. Нестрогі випадкові методи відбору: поняття, основні характеристики.

19. Територіальна вибірка: поняття, особливості формування, сфера застосування.
20. Формування вибірки за місцем навчання / роботи.
21. Формування вибірки за місцем дозвілля / покупки.
22. Малі вибірки: поняття, сфера застосування, проблема репрезентативності.
23. Крос-культурні дослідження: поняття, види, проекти вибірок, організація польового етапу, проблеми порівняння і репрезентативності.
24. Міжнародні дослідження: поняття, види, проекти вибірок, організація польового етапу, проблеми порівняння і репрезентативності.
25. Дослідження типу exit poll: поняття, роль та значення в електоральних дослідженнях.
26. Моніторинг: поняття, вимоги до вибірки.
27. Пілотажні дослідження: поняття, вимоги до вибірки.
28. Особливості формування вибірки шляхом опитування першого зустрічного.
29. Метод маршрутного опитування: поняття, особливості застосування.
30. Репрезентативність та якість як інтегральні характеристики.
31. Проблема важкодоступних респондентів. Важкодоступні респонденти: вік, рівень освіти, тип місця проживання респондентів та їх сімейний та шлюбний стан.
32. Методики для оцінки впливу інтерв'юера.
33. Організація польового етапу дослідження: забезпечення його якості.
34. Опис дослідження у наукових та публіцистичних працях.
35. Ремонт вибірки: визначення, причини.
36. Особливості формування вибірки методом «снігової кулі».

IV. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

V. Рекомендована література та інтернет-ресурси.

1. Давыдов А. А. Ремонт выборки *Социс*. 1989. № 5. С. 100-105.
2. Гаскаров Д. В. Малая выборка. - Москва : Статистика, 1978. - 248 с.
3. Горбачик А. Методические особенности организации и проведения «Европейского социального исследования» в Украине Украинское общество в европейском пространстве; под ред. Е. Головахи, С. Макеева. Киев: Институт социологии НАНУ; ХНУ им. В. Н. Каразина, 2007. С. 18-32.
4. Кокрен У. Методы выборочного исследования. М. : «Статистика», 1976. С. 15–30.
5. Любчук В.В. Методичні аспекти формування вибірки в інтернет-дослідженнях. The VI International Scientific and Practical Conference «Innovations technologies in science and practice», February 15 – 18, 2022, Haifa, Israel. 595 p. С. 465-467
6. Мучник И.Б. Территориальная выборка в социологических исследованиях М.: Наука, 1980. 218с.
7. Овчаренко Е. К., Сортировка, поиск и выборка данных в Excel 5.0: Учеб. Пособие: Изд-во С.-Петербур. ун-та экономики и финансов, 1995. 2002.
8. Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження. К., 1996. 232 с.
9. Полторак В.А. Маркетингові дослідження: Навчальний посібник. К: Центр навчальної літератури, 2003. 387 с.
10. Рогозин Д.М. Конформная выборка в торговых центрах. *Социс*. 2008. №1. С. 22-48.
11. Сальнікова С. А. Алгоритм систематичного відбору з випадковим початком: наукове обґрунтування та практична доцільність. Методологія, теорія і практика соціологічного аналізу сучасного суспільства : зб. наук. пр. Х. : вид. центр ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2005. С. 251-256.
12. Сальнікова С. А. Організація та методи вибірових досліджень. Соціологія: тестові завдання. – Луцьк : Вежа-Друк, 2013. С. 43 – 54.

13. Соціологія: Навч. посіб. За ред. С.О. Макеєва. 3-тє вид. стер. К.: «Знання». КОО. 2005. 455 с.
14. Тулебаева, А.А. (Яушева, А.А.). Формирование выборки: поиск новых возможностей. *Социс*, 2007. №8. С. 90-96.
15. Тулебаева, А.А. Репрезентативность как свойство модели социального объекта. *Социально-гуманитарные знания*. 2007. №8. С. 303-308.
16. Тулебаева, А.А. Формирование выборки молодых семей в условиях крупного города: опыт социологических исследований. *Социальная политика и социология*. 2008. №6. С. 174-179
17. Черняк О.І. Техніка вибіркового досліджень.. - К.: МІВВЦ, 2001. 248 с.
18. Чурилов Н. Н. Труднодоступные единицы наблюдения – источники систематических ошибок. *Социс*. 1986. №1. С. 116–125.
19. Чурилов Н. Типология и проектирование выборочного социологического исследования (история и современность). К. : Факт, 2008. 366 с.
20. Чурилов Н.Н. Проектирование выборочного социологического исследования. Киев: Наукова думка, 1986
21. Шварц Г. Выборочный метод. М., 1978. 213 с.
22. Як провести соціологічне дослідження: методичні рекомендації. Упоряд. Та заг.ред. О.М. Балакіревої та О.О. Яременка. К.: Державний ін-т проблем сім'ї та молоді. 2004. 264 с.
23. Соціологічна асоціація України. URL: <https://sau.in.ua/>

VI. ГЛОСАРІЙ (словник термінів)

Валідність (обґрунтованість) інформації – це підтвердження (доказ) того, що досліджувалися саме ті явища, які соціолог мав намір досліджувати.

Вибірка – 1) представницька частина генеральної сукупності, що відтворює закон розподілу ознаки в цій сукупності; 2) процес добору одиниць; 3) процес формування вибіркової сукупності.

Вибірка багатоступенева (багатошарова) – характеризується тим, що на всіх ступенях (етапах) відбувається відбір об'єктів репрезентації, а спостереження одиниць проводиться на останньому етапі.

Вибірковий метод – метод соціологічного дослідження, що дає змогу робити висновки про характер розподілу ознак генеральної сукупності на основі дослідження певної її частини – вибіркової сукупності.

Випадкові помилки репрезентативності – виникають при відборі одиниць, що вивчаються і є, фактично, невід'ємними у вибіркового дослідженні.

Генеральна сукупність – та частина об'єкта дослідження, на яку соціолог з певним ступенем точності може поширювати висновки, отримані в результаті обстеження деякої її частини.

Гніздова вибірка – це тип вибірки, при якій генеральна сукупність розбивається на однотипні групи («гнізда», в середині яких містяться різноманітні одиниці спостереження).

Ефект дизайну вибірки - числовий вираз статистичної ефективності того чи іншого плану вибірки є відношення квадратів середніх похибок для даного плану обстеження та для простої випадкової вибірки.

Квотна картка (або квотне завдання) – спеціальна таблиця, де зазначено, з якими соціально-демографічними характеристиками і яку саме кількість респондентів необхідно відібрати інтерв'юєрові.

«Кроковий метод» - цей метод означає, що під час вибіркового дослідження відбувається відбір елементів з деякої сукупності з певним постійним кроком.

Маршрутний метод – метод, що застосовується для пошуку та відбору респондентів під час досліджень, що проводяться в місцях проживання потенційних респондентів, тобто за домашніми адресами.

Надійність – один із основних параметрів визначення якості інформації, під ним розуміється певна гарантія, що отриманий результат правильно відображає досліджувану дійсність.

Об'єкти репрезентації – це елементи вибіркової сукупності, що виступають як територіальні спільноти та організації, в яких, у свою чергу, конкретизуються одиниці спостереження.

Обсяг вибіркової сукупності – кількість опитаних респондентів, що взяли участь у соціологічному дослідженні.

Одиниця спостереження в соціологічних опитуваннях – є конкретна людина, яка буде відповідати на питання анкети.

Одноступенева (одношаблева) вибірка – одиниці спостереження відбираються безпосередньо з генеральної сукупності.

Основа вибірки – перелік всіх елементів генеральної сукупності, з якого відбувається відбір одиниць спостереження.

Основа квотної вибірки складають – відомості про найважливіші пропорції генеральної сукупності, наприклад, розподіл за віковими, професійними групами, за статтю, національністю, типом поселення, типом населених пунктів і іншим характеристикам генеральної сукупності.

Основне правило при випадковому відборі – однакова ймовірність кожної одиниці генеральної сукупності потрапити у вибірку.

План (дизайн) вибірки – це організаційно-логічна модель структури вибіркової сукупності.

Помилки репрезентативності – можливі межі відхилення вибіркової частки і вибіркового середнього від частки і середнього в генеральній сукупності.

Районована (стратифікаційна) вибірка – передбачає попереднє групування одиниць генеральної сукупності за відмінними між собою типами.

Ремонт вибірки – це урівнювання вибірових і генеральних розподілів соціально-демографічних характеристик респондентів.

Репрезентативність – властивість вибіркової сукупності відображати важливі ознаки великої сукупності елементів, що досліджується.

Систематичні помилки репрезентативності – є найбільш небезпечні, тому що їхнім джерелом є неправильні принципи проведення процедури дослідження, засоби формування вибіркової сукупності, методи збору й обробки отриманої інформації.

Технологічна схема – перехід об'єкта дослідження до вибіркової сукупності в конкретному соціологічному дослідженні: об'єкт дослідження – генеральна сукупність – основа вибірки – одиниця відбору – одиниця спостереження.

Цільова група – група осіб, відповідають за певними важливими ознаками цілям дослідження.

Якість вибірки залежить від трьох умов: а) від ступеня однорідності соціальних об'єктів по найістотнішим для дослідження характеристикам; б) від ступеня подрібнення угруповань аналізу, що плануються згідно завдань дослідження; в) від доцільного рівня надійності висновків із початого дослідження.

Любчук Валентина Василівна
Тираж 100